

SZEMLE

L'Orgue No 249 (1999/I)

A francia orgonás folyóirat 1999. évi 249-es és 250-es számai Aristide Cavaillé-Coll (1811–1899), a francia romantikus orgonaépítészet legjelentősebb alakja művészetét mutatják be. A 249. számban különféle szempontok szerint csoportosítva található a párizsi mester egyes hangszertípusainak leírásai: egy- és kétmanuális orgonák; Cavaillé-Coll által felújított orgonák; hárommanuálisnál nagyobb orgonák az 1833-58-ig, 1859-76-ig és az 1877-98-ig terjedő időszakokban. E számban találjuk Cavaillé-Coll néhány mixtúrájának leírását is. A lap külön foglalkozik a Cavaillé-Coll orgonák regisztrációs kérdéseivel.

Az írások felvázolják az akkori francia politikai és művészeti környezetet is, különös tekintettel az orgonaművészetre és -építésre. Mivel Cavaillé-Coll műhelye a XIX. század 30-as éveitől kezdve döntően meghatározta a francia és különösen a párizsi orgonaépítői stílust, ezzel alapvetően befolyásolta a francia orgonaszerzők stílusát is. A Sainte-Clotilde-templom orgonájának elkészültét követően (1859, III/46) jelentek meg többé-kevésbé híres orgonisták a Cavaillé-Coll orgonák körül. Közülük kétségtelenül a legjelentősebb César Franck, aki 1822-ben született, s 1858-ban épp a Sainte-Clotilde orgonistája lett. 1872-től haláláig a Conservatoire tanára is volt. 40 évig dolgozott a „Six Pièces” sorozatán, amely a francia orgonamuzsika legnagyobb hatású műve (1868-ban jelent meg.)

A kevésbé ismertek közül való Lefébure-Wély —aki fergeteges pályakezdése után ragyogó kinevezést kapott a Saint-Sulpice-be (1863)—, François Benoist és Benjamin Darnault, a Saint-Roch orgonistája. A párizsi orgonisták között meg kell még említeni Auguste Durand-t, aki 1863-ban a Saint-Vincent-de-Paul orgonistája lett, vagy a nagyon szerény Eugene Sergent-t, aki túlságosan is halkszavú volt ahhoz, hogy profitáljon abból, hogy a Notre-Dame orgonistája volt. Camille Saint-Saëns 18 évesen (1853) lett a Saint-Merry orgonistája, ahol végigkövethette a Cavaillé-Coll-orgona építését, majd tehetségét később a Madeleine-ben kamatoztathatta (1858-1877). Komponált is itt néhány művet, melyek ha nem is a legjobb darabjai, de a korszak átlagos szerzeményeinél feltétlenül többet érnek (e-moll fantázia, Nászinduló).

Saint-Saëns mellett meg kell említeni két fiatal és tehetséges művészt, akik szerencsét próbáltak a fővárosban. Az egyik Alexandre Guilmant, a Trinité orgonistája (1871), rengeteg mű szerzője. A másik Charles-Marie Widor, aki már a Notre-Dame de Paris 1868-as orgonaavatóján is játszott, s a Madeleine-ben lett Saint-Saëns helyettese. Ideiglenes orgonistának nevezték ki 1870-ben a Saint-Sulpice-be, ahol 1933-ig töltötte be ezt a posztot. A négy, 13-as opus-számú szimfóniája, mely 1869 előtt jelent meg, világosan mutatja, hogy Widor az orgonának a zenekaréhoz hasonló repertoárt szeretne nyújtani (vö. Franck 1868-as Grande Pièce Symphonique darabjával). Megfigyelhetjük ugyanakkor, hogy az 1901-től megjelenő darabjaiban a regisztrációk még sematikusabbá válnak és még nyilvánvalóbban szabad kezet adnak az előadónak (megszámozott manuálok, az alapok, nyelvek, voix céleste és néhány szólósín jelölésén kívül más bejegyzés hiányzik).

Pálúr János